

**IZVJEŠTAJ O MEĐUNARODNOJ POMOĆI ZA SEKTOR POLJOPRIVREDE,
PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA 2021. U BOSNI I HERCEGOVINI**

Sarajevo, maj 2022. godine

Sadržaj

1	Uvod.....	2
2	Institucionalni okvir sektora poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini.....	2
3	Opći i specifični ciljevi za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini.....	4
3.1	<i>Opći ciljevi.....</i>	5
3.2	<i>Specifični ciljevi.....</i>	6
3.3	<i>Prioritetna područja i mjere.....</i>	6
4	Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u Bosni i Hercegovini.....	7
4.1	<i>Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u Sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja</i>	<i>7</i>
4.1.1	<i>Prethodne informacije.....</i>	<i>7</i>
4.1.2	<i>Djelovanje Radne grupe u 2021. godini.....</i>	<i>8</i>
	Donatori, regionalne inicijative i kreditori za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini u 2021. godini.....	9
5	Donatori.....	9
5.1	<i>Evropska unija.....</i>	<i>9</i>
5.1.1	<i>Planiranje i programiranje IPA III.....</i>	<i>10</i>
5.1.2	<i>IPA 2018 - Akcija za sektor: Poljoprivreda i ruralni razvoj.....</i>	<i>10</i>
5.1.3	<i>IPA 2016 - Akcija za sektor: Konkurentnost i inovacije – lokalne strategije razvoja.....</i>	<i>12</i>
5.1.4	<i>EU4 Business Recovery - Pomoć poduzetnicima u borbi protiv posljedica izazvanih pandemijom</i>	<i>13</i>
5.1.5	<i>Pomoć iz Instrumenta tehničke pomoći Evropske komisije - TAIEX.....</i>	<i>14</i>
5.1.6	<i>Pomoć iz inicijative Evropske komisije „Bolje obuke za sigurniju hranu“ - BTSF.....</i>	<i>14</i>
5.1.7	<i>Evropska agencija za sigurnost hrane (EFSA) i Agencija za sigurnost hrane BiH.....</i>	<i>14</i>
5.2	<i>Međunarodna organizacija za hranu i poljoprivredu pri Ujedinjenim nacijama - FAO.....</i>	<i>15</i>
5.2.1	<i>FAO Opća komisija za ribarstvo Mediterana – GFCM.....</i>	<i>15</i>
5.3	<i>Razvojni program Ujedinjenih nacija - UNDP.....</i>	<i>15</i>
5.4	<i>Republika Češka/CzDA.....</i>	<i>16</i>
5.5	<i>Republika Italija.....</i>	<i>16</i>
6	Regionalne inicijative.....	17
6.1	<i>Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj zemalja Jugoistočne Evrope - SWG RRD.....</i>	<i>17</i>
7	Kreditori.....	18
7.1	<i>Svjetska banka.....</i>	<i>18</i>
7.2	<i>Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede – IFAD.....</i>	<i>19</i>
8	Zapažanja i preporuke.....	20
8.1	<i>Zapažanja.....</i>	<i>20</i>
8.2	<i>Preporuke.....</i>	<i>21</i>
9	Prilozi.....	23
9.1	<i>Prilog 1.....</i>	<i>23</i>
9.2	<i>Prilog 2.....</i>	<i>24</i>

1 Uvod

Redovni godišnji Izvještaj o međunarodnoj pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja 2021. u Bosni i Hercegovini (Izvještaj) izrađuje se u skladu sa članom 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), a na osnovu prikupljenih podataka, praćenja aktivnosti i razmjene informacija sa donatorima, nadležnim institucijama i korisnicima sredstava međunarodne pomoći.

Izvještaj sadrži podatke koji omogućavaju zainteresiranim stranama bolji uvid u aktivnosti institucija u Bosni i Hercegovini (BiH) i aktivnosti međunarodnih donatora i ima namjeru da pomogne u identifikaciji potreba poljoprivrednog sektora u ostvarivanju planiranih sektorskih ciljeva. Također, on ima za cilj da pomogne potencijalnim donatorima u kreiranju njihovih planova i definiranju prioriteta za podrške i ulaganja u sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u skladu sa strateškim prioritetima u BiH.

Ovaj Izvještaj je sačinjen na osnovu prikupljenih informacija i u saradnji sa učesnicima u procesu planiranja i koordinacije međunarodne pomoći, te onih koji su dostavili materijale za njegovu izradu.

Strukturu Izvještaja čine poglavlja koja se odnose na institucionalni okvir sektora, opće i specifične ciljeve razvoja sektora, planiranje i koordinaciju donatorske pomoći u sektoru, pregled strateških dokumenata aktivnih bilateralnih i multilateralnih donatora i njihovih aktivnosti, pregled tekućih programa i projekata, zapažanja i preporuke.

2 Institucionalni okvir sektora poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini

U cilju predstavljanja aktivnosti za planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH, u ovom dijelu se opisuje djelokrug rada i organizacijska struktura ključnih institucija sektora. Na osnovu ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine svi upravni nivoi vlasti, počevši od općinskog pa do BiH nivoa, imaju određene obaveze i odgovornosti za razvoj poljoprivrede i ruralnih oblasti.

Najveći dio dodijeljenih poslova koji se odnose na poljoprivredni sektor na nivou BiH su u nadležnosti Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (Ministarstvo).

Pored aktivnosti koje su vezane za vanjskotrgovinsku politiku i strana ulaganja, međunarodne trgovinske odnose, carinsko-tarifnu politiku, ekonomski razvoj, preduzetništvo i zaštitu potrošača, Ministarstvo je odgovorno za obavljanje poslova i zadataka koji se odnose na definiranje politika, osnovnih principa, koordinaciju djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela i institucija na međunarodnom planu u području poljoprivrede¹.

Organizacijska jedinica u okviru Ministarstva koja sprovodi aktivnosti u oblasti poljoprivrede je Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj (Sektor za poljoprivredu) koji

¹ Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09)

je zadužen za uspostavljanje okvira za razvoj sektorskih strategija, politika, programa i mjera, te koordinaciju istih u cilju harmoniziranog pristupa razvoja poljoprivrede u cijeloj zemlji.

Pored toga, Sektor za poljoprivredu ima značajnu ulogu u planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći u oblasti poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja.

Nadležnosti u pogledu zdravlja životinja, zdravlja bilja, sigurnosti i kontrole kvalitete hrane na nivou BiH imaju Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja i Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine.

Odgovornost u pogledu koordinacije i harmonizacije sistema plaćanja u BiH, u svrhu podrške mjerama agrarne politike i postepenog prilagođavanja sistema plaćanja u BiH sa sistemom plaćanja Evropske unije ima Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja).

Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja i Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja su upravne organizacije u okviru Ministarstva i za svoj rad direktno odgovaraju ministru, dok je Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine samostalna upravna organizacija, koja za svoj rad odgovara Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (VM BiH), a sa Ministarstvom saraduje u poslovima vezanim za aspekt sigurnosti hrane.

Na nivou Bosne i Hercegovine postoje i druge agencije, instituti i direkcije čija je djelatnost direktno ili indirektno vezana za domen poljoprivrede, a to su: Agencija za nadzor nad tržištem (odgovorna za obavještanje o riziku i opasnim proizvodima), Agencija za statistiku (prikupljanje statističkih podataka), Institut za intelektualno vlasništvo (nadležan za vođenje upravnog postupka vezanog za prava industrijskog vlasništva, kao što su patenti, geografske oznake i sl.), Institut za akreditaciju (nadležan za pripremanje procesa akreditacije laboratorija, tijela za certificiranje i inspekcijских tijela) i Institut za standardizaciju (zastupa BiH u evropskim i međunarodnim organizacijama za ocjenjivanje usklađenosti do formiranja asocijacije ispitnih laboratorija i asocijacije kalibracijskih laboratorija).

Na nivou entiteta nadležnosti za oblast poljoprivrede su u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federacija BiH) dodijeljene Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ), a u Republici Srpskoj Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (MPŠV RS), dok su u Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine dodijeljene Odjelu za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu.

U Federaciji BiH nadležnosti u oblasti poljoprivrede imaju i svih deset kantona, a koje realiziraju kroz uspostavljene institucije/odjele koji su nadležni za pitanja poljoprivrede, veterinarstva, šumarstva i vodoprivrede.

Nadležnosti entitetskih ministarstava u oblasti poljoprivrede se odnose na kreiranje i realizaciju politika, usvajanje i provedbu zakona koji su donijeli nadležni organi entitetskih vlasti, kao i nadzor nad primjenom propisa. Entitetska ministarstva poljoprivrede su nadležna i odgovorna za upravljanje prirodnim resursima za razvoj poljoprivrede (ova nadležnost je u Federaciji BiH podijeljena sa kantonalnim institucijama), prehrambene industrije i pratećih djelatnosti u svim oblastima poljoprivredne proizvodnje, uzgoja stoke, veterinarstva, zaštite bilja, ruralnog razvoja, ribarstva i lova, zaštite i korištenja poljoprivrednog zemljišta, poslova u oblasti vodoprivrede, veterinarske i fitosanitarne zaštite, zaštite javnog zdravlja, upravljanje, zaštitu i

korištenje šumskih resursa, rad inspeksijske, savjetodavne i selekcijske službe, politike podsticaja i dr.

Nadležnost Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine vezana je za razvoj i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i uzgoja stoke, zaštitu i korištenje poljoprivrednog zemljišta, veterinarsku i sanitarnu kontrolu zdravlja životinja i javnog zdravlja, primjenu kreditne politike, zaštite i racionalnog korištenja poljoprivrednog zemljišta, pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi i stočarstvu, obnavljanje šuma, zaštitu od nedozvoljene sječe, održavanje struktura za upravljanje vodama i dr.

U skladu sa članom III. Ustava Bosne i Hercegovine, svaki entitet ima obavezu da pruži svu potrebnu pomoć Vijeću ministara Bosne i Hercegovine kako bi se omogućilo izvršavanje međunarodnih obaveza, te u skladu sa članom 8. Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine² da podrži razvoj svih neophodnih institucija i drugih tijela kako bi se osiguralo ispunjavanje međunarodnih obaveza i trgovinskih standarda u onome što se odnosi na sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja i njihovog usklađivanja i integracije u Evropsku uniju (EU).

3 Opći i specifični ciljevi za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini

U cilju povećanja zainteresiranosti međunarodnih donatora za ulaganje u sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, u sklopu ovog Izvještaja, neophodno je istaći strateško opredjeljenje Bosne i Hercegovine i prioritete sektora definirane legislativom i strateškim dokumentima, kao i opredjeljenjem BiH da postane jedna od članica Evropske zajednice.

Kopenhagenski sporazum, koji propisuje kriterije za članstvo u Evropskoj uniji koje zemlje pristupnice, pa i BiH, moraju ispuniti, uključuje ekonomske kriterije kojima se navodi da proizvođači moraju biti u stanju nositi se sa pritiscima konkurencije i tržišnih snaga unutar Unije. Ovi zahtjevi su definisani u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), u kome se navodi da je u BiH, na planu poljoprivrede, potrebno izvršiti modernizaciju i restrukturiranje sektora poljoprivrede i prehrambene industrije u BiH, posebno u smislu ispunjavanja veterinarskih i fitosanitarnih zahtjeva EU-a i približavanja zakona BiH pravilima i standardima Evropske unije.

BiH se obavezala da će realizirati Reformsku agendu BiH koju su usvojile vlade na entitetskom nivou i Vijeće ministara BiH, a koja navodi prioritete mjere čiji je cilj podstaći ekonomiju, otvoriti radna mjesta i omogućiti približavanje EU. Institucije EU-a su blisko saradivale sa BiH u identifikaciji prioriteta mjera tako da su ciljevi tijesno povezani s ciljevima novog pristupa EU-a o ekonomskom upravljanju na Zapadnom Balkanu i u skladu su s programom ekonomskih reformi, kao osnovnim elementom koji treba da podstakne sveobuhvatne strukturalne reforme da bi se održala makroekonomska stabilnost i prospješio rast i konkurentnost.

Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine za period 2019-2021. je usklađen sa navedenim dokumentima i dalje ukazuje na ključne sektorske potrebe i ograničenja, kao što su

² Zakon o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08)

usklađivanje sistema veterinarskih i fitosanitarnih kontrola sa evropskim standardima, jačanje administrativnih kapaciteta posebno u pogledu inspeksijskih službi i laboratorija; preuzimanje EU regulative i uspostava struktura kojim će se osigurati dostizanje potrebnog nivoa standarda kvalitete i sigurnosti hrane za nesmetanu trgovinu poljoprivrednim robama i izvoz svih roba animalnog i biljnog porijekla na tržište EU. Da bi BiH samostalno mogla koristiti sredstva pretprijetne pomoći, te i kasnije sredstva EU fondova koja su na raspolaganju za poljoprivredu i razvoj ruralnih područja, neophodno je da se uspostavi implementacijska strukturu za upravljanje tim sredstvima.

Evropska komisija je u svojoj komunikaciji od 6.02.2018.g pod nazivom „Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačana saradnja EU-a sa zapadnim Balkanom” naglasila čvrste, na zaslugama zasnovane izgleda za članstvo zapadnog Balkana u Uniji. Komisija je 05.02.2020.g predstavila revidiranu metodologiju za pristupni proces u svojoj komunikaciji „Unapređenje pristupnog procesa – Vjerodostojna perspektiva EU-a za zapadni Balkan”, kojom prilikom je predstavljen i privredni i investicijski plan za zapadni Balkan za njegov dugoročiji oporavak nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19.

Ova komunikacija EK ukazuje na značajan ekonomski potencijal regije zapadnog Balkana sa višim stopama rasta od EU i njenog sve zanimljivijeg tržišta za robe i usluge EU-a koje postepeno postaju dio evropskih vrijednosnih lanaca. Nivo ekonomske integracije sa Unijom je već veoma visok, prije svega zbog potpisanog Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Međutim, potrebni su daljnji naponi kako bi se povećala konkurentnost domaće ekonomije, riješila nezaposlenost, posebno među mladima i stvorile poslovne mogućnosti ne samo za lokalne aktere. Iako je postignut napredak u reformama i dalje postoje mnoga strukturalna pitanja, uključujući mnogo toga što treba učiniti kako bi se zakonodavstvo uskladilo sa pravnom stečevinom EU-a, uspostavile ili izgradile institucije i osigurali kapaciteti za implementaciju pravne stečevine i primjenu pravila i standarda EU-a u svim oblastima javne politike.

Isto tako, za BiH su veoma značajne i preporuke iz Mišljenja Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji sa Analitičkim izvještajem.

Kada je u pitanju uloga i odgovornost nadležnih institucija u oblasti poljoprivrede na svim nivoima, ista je definisana Zakonom o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine. Ovaj Zakon je okvirni i uređuje ciljeve, principe i mehanizme za razvoj politika i strategija, strukturu i nadležnosti na svim nivoima vlasti, njihove uloge i veze, mehanizme nadzora i evaluacije, te upravni i inspeksijski nadzor. Također, provedba ovog propisa treba olakšati napredak u pravcu evropskih integracija, u smislu koordinacije pripremnih aktivnosti za stvaranje uvjeta i mogućnosti za korištenje pretprijetne pomoći.

3.1 Opći ciljevi

Prema članu 4. Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine, okvirni sektorski ciljevi u BiH su:

- a) aktiviranje neiskorištenih prirodnih i ljudskih resursa, razvoj održivog, konkurentnog i dinamičnog sektora poljoprivrede, šumarstva i ishrane;
- b) povećanje stepena zadovoljavanja potreba stanovništva vlastitom hranom i zamjena uvoza hrane domaćom proizvodnjom za koju postoje prirodni i drugi uvjeti, te smanjenje vanjsko-trgovinskog deficita poljoprivredno-prehrambenih proizvoda;
- c) osiguranje usklađivanja i integracije sektora u EU i globalno tržište;

- d) podsticanje raznolikosti ekonomskih djelatnosti, poboljšanje zaposlenosti, te općih uvjeta za ostvarenje prihoda i poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima;
- e) osiguranje pristupa i raspoloživosti visokokvalitetne, pristupačne i sigurne hrane;
- f) osiguranje racionalne upotrebe i zaštite prirodnih resursa i biodiverziteta;
- g) omogućavanje primjerenog životnog standarda i doprinos stabilnosti poljoprivrednog dohotka i prehrambene sigurnosti stanovništva koje se u što većoj mjeri podmiruje domaćim konkurentnim poljoprivrednim proizvodima.

3.2 Specifični ciljevi

Specifični ciljevi za sektor su: stvaranje efikasnog, održivog i inovativnog poljoprivredno-prehrambenog sektora koji je konkurentan na tržištu EU-a, koji nudi zapošljavanje, socijalno uključivanje i bolji životni standard za poljoprivrednike i ruralno stanovništvo kao i nadogradnja institucionalnog sistema i usklađivanje s pravnom stečevinom EU-a u sektoru i podsektorima koji su direktno povezani s izvoznim zahtjevima EU-a (sigurnost hrane, veterinarski i fitosanitarni standardi).

3.3 Prioritetna područja i mjere

Kako bi se realizirali prethodno navedeni opći i specifični ciljevi, izvedeni iz ranije usvojenih strateških dokumenata, aktivnosti institucija i donatora je potrebno fokusirati na šest strateških ciljeva iz Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine (2018-2021) - Okvirni dokument (SPRR), osiguravajući pri tome njihovu međusobnu komplementarnost i konzistentnost, i to:

- I. Osiguranje stabilnosti dohotka i izjednačavanje uvjeta poslovanja sa okruženjem;
- II. Jačanje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i ruralnih područja kroz povećanje nivoa investicija i unapređenje prijenosa znanja i promoviranje inovacija;
- III. Unapređenje tržišnosti poljoprivredno-prehrambenih proizvoda kroz povećanje dodane vrijednosti, poboljšanje standarda kvaliteta i sigurnosti i jačanje veza unutar lanaca vrijednosti;
- IV. Održivo upravljanje prirodnim resursima i prilagođavanje klimatskim promjenama;
- V. Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima kroz ostvarivanje novih izvora prihoda i unapređenje fizičke infrastrukture, društvene uključenosti i dostupnosti javnih usluga;
- VI. Unapređenje institucionalnih sistema i kapaciteta i harmonizacija pravnog okvira iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja na svim nivoima vlasti, u skladu s ustavnim nadležnostima, u pravcu postepenog približavanja zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU-a.

SPRR se temelji na strateškim dokumentima entiteta i to: Srednjoročnoj strategiji razvoja poljoprivrednog sektora FBiH (2015-2019), Programu ruralnog razvoja FBiH (2018-2021) i Strateškom planu razvoja poljoprivrede i ruralnih područja RS (2016-2020). Strateški plan RR je kreiran pristupom „od sredine ka gore“, uz potpuno poštovanje ustavom dodijeljenih nadležnosti, promovirajući praktična rješenja koja će osigurati stvaran i mjerljiv napredak u interesu svih poljoprivrednih i ruralnih učesnika u sektoru.

Tokom 2021. godine započete su aktivnosti na pripremi strateškog dokumenta za nastupajući period uz tehničku pomoć Razvojnog programa Ujedinjenih naroda – UNDP, razvojne agencije kojoj je EK povjerila implementaciju programa EU4Agri.

4 Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u Bosni i Hercegovini

Institucionalna obaveza koordinacije donatora na nivou BiH je dodijeljena Ministarstvu finansija i trezora Bosne i Hercegovine (MFiT) za sve donatore i međunarodne finansijske institucije i Direkciji za evropske integracije (DEI) za donatore iz EU-a. Konsultacije sa donatorima se odvijaju i na ostalim nivoima vlasti.

Koordinaciju međunarodne pomoći u BiH vrši MFiT, odnosno Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći. Planirano je da MFiT, posredstvom Sektora za finansiranje programa i projekata pomoći EU-a, odnosno Centralne jedinice za finansiranje i ugovaranje programa i projekata pomoći EU, obavlja poslove vezane za finansiranje, ugovaranje nabavke, plaćanje, nadzor i kontrolu provedbe svih programa i projekata pomoći EU-a u BiH, pa i onih iz oblasti poljoprivrede. Također, MFiT vodi bazu podataka o programima i projektima međunarodne pomoći i Programa javnih investicija koji su dostupni na internet stranici MFiT-a.

MFiT redovno objavljuje godišnje izvještaje o donatorstvu (*Donor mapping report* - Pregled aktivnosti donatora) koji prikazuju donatore koji su aktivni u Bosni i Hercegovini, te utvrđuju njihov doprinos po sektorima. Institucije BiH daju svoj doprinos kod izrade ovog izvještaja.

Direkcija za evropske integracije (DEI), kao stalno tijelo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, glavni je operativni partner Evropskoj komisiji u procesu stabilizacije i pridruživanja, koordinator je u Bosni i Hercegovini po pitanjima koja se odnose na politike i strategiju evropskih integracija, usklađivanje zakonodavstva sa pravnom stečevinom EU, koordinaciju pomoći EU, prevođenje te komunikacije i obuke u oblasti evropskih integracija. Direkcija za evropske integracije posredstvom Sektora za programe pomoći za pristupanje EU vrši poslove Ureda državnog koordinatora za IPA-u.

Značajnu ulogu u planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći, naročito u oblasti izgradnje institucionalnih kapaciteta, ima i Kancelarija koordinatora za reformu javne uprave Bosne i Hercegovine.

4.1 Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u Sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja

4.1.1 Prethodne informacije

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH osigurava planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći na nivou BiH što podrazumijeva, s jedne strane, koordinaciju interesa relevantnih aktera unutar zemlje i, s druge strane, koordinaciju aktivnosti donatora u ovom sektoru. Dodatno, jedan od kriterija Sektorskog pristupa u okviru IPA-e upravo zahtjeva postojanje sektorske strukture za koordinaciju donatora i izrade Godišnjeg izvještaja o donatorskoj pomoći za dati sektor.

S tim u vezi, 2008. godine je, u cilju realizacije mjere 1.8. Prvog prioritetnog područja Operativnog programa Bosne i Hercegovine za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u BiH

(2008-2011), formirana Radna grupa za planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja (Radna grupa).

Radna grupa se, pored preporuka iz strateških dokumenata Bosne i Hercegovine za ovaj sektor, rukovodi preporukama iz Mišljenja Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji sa Analitičkim izvještajem, zatim ključnim principima iz Pariške deklaracije o djelotvornoj pomoći³, koju je Bosna i Hercegovina potvrdila 2010. godine i principima širokog sektorskog pristupa koji se primjenjuje kod programiranja u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć EK-a (IPA).

Radna grupa je formalizirana 2012. godine, kada su Odlukom ministra utvrđeni njen sastav, prava i obaveze članova. Radnu grupu čine predstavnici Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade Brčko distrikta BiH, Ministarstva finansija i trezora BiH, Agencije za sigurnost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Kancelarije za veterinarstvo BiH, Kancelarije za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja, Direkcije za evropske integracije i Agencije za unapređenje stranih investicija BiH, te predstavnici zadružnih saveza Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije BiH - u ulozi nevladinih organizacija.

Radna grupa ima zadatak da sistematski prati programiranje i realizaciju pomoći, prikuplja zapažanja o svim relevantnim partnerima, ažurira baze podataka o međunarodnoj pomoći i planira održavanje donatorskih sastanaka. Predstavnici institucija imaju značajnu ulogu u programiranju i implementaciji projekata i programa međunarodne pomoći. Kroz aktivno učestvovanje u radu upravnih odbora projekata imaju i upravljačku ulogu.

Članovi Radne grupe učestvuju u ažuriranju podataka o međunarodnoj pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, a u svrhu pripreme godišnjeg izvještaja o međunarodnoj pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH. Prethodni Izvještaj o međunarodnoj pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH za 2020. godinu je upućen Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, ali zbog blokade institucija nije razmatran.

Članovi Radne grupe, također, međusobno razmjenjuju informacije u oblasti poljoprivrede, ruralnog razvoja, sigurnosti hrane veterinarske i fitosanitarne oblasti u cilju što boljeg upravljanja projektima, te radi izbjegavanja njihovog preklapanja i dupliranja.

4.1.2 Djelovanje Radne grupe u 2021. godini

U 2021. godini izvršeno je ažuriranje članstva i redovne aktivnosti Radne grupe su se obavljale on-line putem.

Ministarstvo je koordiniralo pripremu izrade Izvještaja o implementaciji IPA II za 2020. godinu kojeg priprema DIPAK Ured, te su članovi Radne grupe dali svoj doprinos za njegovu pripremu.

3 (1) Vlasništvo, (2) Uklapanje, (3) Uskladjivanje, (4) Upravljanje usmjereno ka rezultatima i (5) Međusobna odgovornost

Donatori, regionalne inicijative i kreditori za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini u 2021. godini

U sektoru poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja u skladu sa visinom ulaganja najveći donatori/kreditori u 2021. godini bili su: Evropska unija, Republika Češka, Republika Italija i specijalizirane organizacije pri Ujedinjenim nacijama: Međunarodna organizacija za hranu i poljoprivredu pri Ujedinjenim narodima - UN FAO i Razvojni program ujedinjenih naroda – UNDP kao donatori, a Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede (IFAD) – kao kreditor.

Međunarodna pomoć za BiH pruža se i kroz projekte koji se implementiraju putem regionalnih inicijativa kao što je Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj zemalja Jugoistočne Evrope - SWG RRD.

U nastavku se nalaze osnovni podaci o strateškim razvojnim dokumentima donatora i kreditora i njihovim aktivnostima, a u Prilogu 9.2. ovog Izvještaja i lista projekata implementiranih tokom 2021. godine.

5 Donatori

5.1 Evropska unija

Evropska unija, je u novom programskom, odnosno budžetskom periodu 2021-2027, za zemlje kandidate i potencijalne kandidate za članstvo u EU usvojila instrumente politike vanjskog djelovanja i to:

- Uredbu (EU) 2021/1059 Evropskog parlamenta i Vijeća od 9.06.2021. o uspostavi Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Evropa, izmjeni i stavljanju izvan snage Odluke br. 466/2014/EU te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2017/1601 i Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 480/2009 - NDICI
- Uredbu (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Vijeća od 15. 09. 2021. o uspostavi Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA III) i
- Provedbenu Uredbu Komisije (EU) 2021/2236 od 15. 12. 2021. o posebnim pravilima primjene Uredbe (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA III).

Obzirom da je BiH na putu za članstvo u Evropskoj uniji, tako je donošenje i provođenje političkih, institucionalnih, pravnih, administrativnih, socijalnih i privrednih reformi imperativ za Bosnu i Hercegovinu. Ovo radi postupnog usklađivanja s pravilima, normama, politikama i praksama (pravnom stečevinom) Unije u svrhu budućeg članstva u EU, a čime se doprinosi obostranoj stabilnosti, sigurnosti i prosperitetu.

Novom uredbom o IPA III predviđeno je da se programu dodijeli ukupan budžet od 14,5 milijardi eura za period od 2021.do 2027. Taj iznos će biti podijeljen na pet tematskih prozora u okviru kojih se nalaze pojedini tematski prioriteti, a sredstva će se dodjeljivati zemljama korisnicama na osnovu stvarne uspješnosti iskazane kroz ocjenu EK.

Budući da je jedan od pokazatelja zrelosti određenog sektora postojanje strateškog dokumenta, a imajući u vidu potrebu pripreme novog cjelodržavnog strateškog dokumenta, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je tokom 2021.godine pokrenulo aktivnosti na izradi strateškog plana ruralnog razvoja za period 2022-2027.

5.1.1 Planiranje i programiranje IPA III

U toku 2021. godine nastavljene su aktivnosti na planiranju i programiranju nove generacije Instrumenta pretpriputne pomoći IPA III. Evropskoj komisiji je dostavljen prijedlog Strateškog odgovora Bosne i Hercegovine za korištenje IPA III, što je osnovni strateški i planski dokument u novoj arhitekturi dokumenata koje zemlje korisnice pripremaju u svrhu korištenja IPA-e. U skladu sa procjenom relevantnosti Evropske komisije na prethodno dostavljene nacрте idejnih projekata, pripremljeni su prijedlozi IPA 2021 i IPA 2022 državnih programa za Bosnu i Hercegovinu. Ukupno je pripremljeno 17 projektnih prijedloga - 9 u okviru IPA 2021 i 8 u okviru IPA 2022 državnog programa.

U sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja prvobitno predloženim projektnim prijedlogom za IPA 2021. programsku godinu planirana je podrška poljoprivrednicima i prehrambenoj industriju u vidu direktnih grantova, tehnička podrška institucijama za jačanje kapaciteta i usklađivanje sa *acquis-em* u poglavljima 11 (Poljoprivreda i ruralni razvoj) i 13 (Ribarstvo), te podrška provođenju mjera vakcinacije protiv bjesnila i bruceloze. Za navedene komponente podrške planiran je budžet od 32 miliona eura. U fazi procjene zrelosti, Evropska komisija je zadržala samo dio podrške za provođenje mjera vakcinacije u vrijednosti od 4 miliona EUR, te je prvobitni prijedlog shodno tome revidiran. Podrška provođenju mjera vakcinacije je sastavni dio IPA 2021 akcionog plana za Bosnu i Hercegovinu, kojeg je Evropska komisija usvojila 15.12.2021., čime je okončan proces programiranja IPA 2021. Potrebno je istaći da je DG SANTE u toku procesa programiranja informisao nadležne institucije Bosne i Hercegovine uključujući i DIPAK-a, da zaključno sa proljetnom kampanjom vakcinacije lisica protiv bjesnila, koja se planira organizirati u proljeće 2023. godine, EU neće dalje finansijski podržavati aktivnosti vakcinacije na terenu.

Proces programiranja IPA 2022 je u toku. U izvještajnom periodu pripremljen je projektni prijedlog kojim je planirana podrška provođenju standarda u oblasti sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarne politike u vrijednosti od 10 miliona eura. Projektni prijedlog će uz druge projektne prijedloge koji čine IPA 2022 državni program za Bosnu i Hercegovinu biti predmetom procjene zrelosti koju vrši Evropska komisija.

Evropska komisija krajem maja 2022. godine dostavila ocjenu zrelosti projektnih prijedloga za IPA 2022 državni program za Bosnu i Hercegovinu, uključujući i projektni prijedlog „*EU4Aligned Food Standards*“. U skladu sa procjenom zrelosti ovog projektnog prijedloga, planirani budžet od 10 miliona EUR-a namijenjen jačanju kapaciteta institucija za preuzimanje *acquis-a*. te unapređenju sistema službenih kontrola, uključujući i laboratorije, smanjen je na 2,5 miliona EUR-a. Ova ograničena podrška biće usmjerena na nabavku opreme za inspekcije i laboratorije u oblasti sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarne politike i to kao jedna od indikativnih aktivnosti projektnog prijedloga „*EU Integration Facility*“ (Opšti instrument podrške procesu evropskih integracija)⁴.

5.1.2 IPA 2018 - Akcija za sektor: Poljoprivreda i ruralni razvoj

Implementacija prve (1) komponente programa iz IPA 2018 - EU4 AGRI, vrijedne 20 miliona EUR, započela je u februaru 2020. putem kojeg EU podržava provedbu SSP-a kroz razvoj efikasnog, održivog i inovativnog poljoprivredno-prehrambenog sektora koji je konkurentan

⁴ Citiran navod iz Mišljenja Direkcije za evropske integracije broj: 04C-06-4-674-2/22 od 12.07.2022. godine

na tržištu EU-a i nudi zapošljavanje, socijalno uključivanje i kvalitet života seoskog stanovništva.

EU4Agri projekti imaju za cilj povećanje ulaganja u poljoprivredno-prehrambeni sektor, kao i znanja i vještine poljoprivrednih proizvođača i drugih učesnika u lancima vrijednosti. Ovom komponentom programa se također unapređuje okruženje politike kroz koherentan i komplementaran skup aktivnosti, uključujući jačanje institucionalnih kapaciteta i usluga, kao i podršku poboljšanju politike i regulatornih okvira.

Projekat EU4AGRI je u potpunosti usklađen sa Strateškim planom ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument, osmišljenim da usmjerava razvoj sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH, kao i sa Programom ekonomskih reformi BiH (2019-2021). EU4Agri doprinosi ciljevima održivog razvoja koji, između ostalog, rade na zaustavljanju gladi i postizanju sigurnosti hrane, promoviranju održivog, inkluzivnog i održivog ekonomskog rasta i dostojanstvenog rada za sve i smanjenju nejednakosti unutar i među zemljama.

Implementacija komponente (2) EU4 AGRI oporavak, vrijedne 5 miliona EUR, započela je početkom 2021. godine kao 2,5-godišnja inicijativa (2021-2023) s ciljem podrške i ubrzanja oporavka poljoprivrednika i ruralnih poslovnih subjekata pogođenih pandemijom COVID-19. Ova komponenta EU4AGRI projekta finansira Evropska unija, a zajednički provode Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) i Češka razvojna agencija (CzDA). Projekat je komplementaran projektu EU4AGRI (2020-2024).

Očekuje se da će projekat dovesti do zadržavanja 400 radnih mjesta, otvaranja 100 zelenih radnih mjesta (najmanje 50 za žene i mlade), podržati 20 inovativnih i zelenih start-upova, kao i povećati znanje i vještine za dugoročniju otpornost i održivost u sektoru.

Ključna dostignuća u implementaciji EU4 AGRI projekta u 2021. godini

5.1.2.1 Mjere podržane kroz investicione pakete grantova - Grant Investment Package GIP

Od početka EU4 AGRI podržan je ukupno 51 projekat, od kojih je 25 završeno, 18 u toku i 8 u fazi ugovaranja. Od 25 realizovanih projekata odobreno je 13 projekata u kontekstu ublažavanja posljedica COVID-19. Ponovljeni Javni poziv za ruralnu infrastrukturu zatvoren je 12.08.2021. godine (1,2 miliona KM), evaluacija pristiglih prijava je u toku, a preliminarna lista se očekuje u martu 2022. godine. Evaluacija prijava pristiglih u okviru 2. Poziv za primarnu proizvodnju je u toku, dok je ponovljeni Javni poziv za seoski turizam objavljen 23.12.2021. godine i ostaje otvoren do 03.07.2022.

5.1.2.2 Jačanje institucionalnih kapaciteta za koordinirano provođenje politike (UNDP)

Pružna se tehnička pomoć kroz međuinstitucionalnu radnu grupu za izradu i implementaciju mjera podrške politici. Akademija poslovnog planiranja za predstavnike institucionalnih partnera i konsultanata završena je u novembru 2021. godine. Program obuke od 5 modula završilo je 30 osoba. Stečeno znanje će se koristiti tokom evaluacije i implementacije GIP-a. Dizajn i razvoj GIP softvera je u toku. Očekuje se da će drugi modul, koji upravlja procesom evaluacije GIP-a, biti operativan u martu 2022. godine.

5.1.2.3 Jačanje savjetodavnih službi (CzDA i UNDP)

Provedena je procjena savjetodavnih usluga ponude i potražnje tokom ljeta/jeseni 2021. godine. Završni izvještaj je pripremljen i podijeljen institucijama, a ključni nalazi su predstavljeni institucionalnim i savjetodavnim subjektima u službi u novembru 2021.

5.1.2.4 Poboljšanje sistema upravljanja informacijama (CzDA)

Tokom 2021.godine vršene su konsultacije sa sektorskim entitetskim ministarstvima za razvoj sistema prognoze vremena i štetočina. Tehničke specifikacije za opremu pripremlilo je i podijelilo Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH u januaru 2022. godine. Kao što je planirano, tokom 2021.godine pružena je tehnička pomoć nadležnim ministarstvima za razvoj i izradu registra vinove loze i vina, koji će sadržati detaljne podatke o svim proizvođačima grožđa i prerađivačima vina.

Originalno druga komponenta programa iz IPA 2018, a sada treća (3), se odnosi na implementaciju tri *Twinning* ugovora u oblasti sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, u vrijednosti od 10 miliona EUR, dodijeljena je odabranom konzorciju iz država članica EU, kako slijedi:

Twinning projekt „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju pravne stečevine u **veterinarskom sektoru** u Bosni i Hercegovini“ provodi Austrijska agencija za zdravlje i sigurnost hrane, zajedno sa partnerskim službama iz Francuske i Hrvatske

Twinning projekt „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepeno usklađivanje pravnih tekovina u sektoru **sigurnosti hrane** u Bosni i Hercegovini“ provodi Služba za hranu i veterinarstvo Republike Litvanije, zajedno sa partnerskim službama Mađarske i Italije.

Twinning projekt „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju pravne stečevine u **fitosanitarnom sektoru** u Bosni i Hercegovini“ je počeo sa implementacijom u novembru 2020. godine, *online*, zbog epidemiološke situacije. Implementatori projekta su Italija kao nosilac i Poljska.

5.1.3 IPA 2016 - Akcija za sektor: Konkurentnost i inovacije – lokalne strategije razvoja

Iz programa IPA 2016, tokom 2021. godine je implementiran projekt pod nazivom: Konkurentnost i inovacije – lokalne strategije razvoja ili EU za biznis (EU4Business). Aktivnosti projekta su usmjerene na jačanje konkurentnosti privatnog sektora putem podrške izvozno orijentiranim malim i srednjim preduzećima (MSP), a koja su jednim dijelom vezana za poljoprivredu i u čijem su fokusu inovacije.

EU4Business projekat zajednički provode GIZ⁵, UNDP i ILO⁶, od aprila 2018. do marta 2022. Projekat sufinansiraju Evropska unija (15 miliona EUR) i Savezna Republika Nemačka (1,1 miliona evra) u ukupnom iznosu od 16,1 miliona evra. U okviru ovog iznosa izvozno orijentisanim sektorima stavljeno je na raspolaganje 4,5 miliona EUR, sektoru turizma 1,5 miliona EUR, oblasti preduzetništva 1 milion i oblasti poljoprivredno-prehrambenog i ruralnog

⁵ Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit - GIZ

⁶ International Labour Organization - ILO

razvoja 3 miliona – za ulaganje u poljoprivredna gazdinstva, preradu i marketing poljoprivrednih proizvoda i ruralni razvoj. Podrška se pruža u obliku grantova namijenjenih podršci komercijalnim poljoprivrednim gazdinstvima, malim i srednjim preduzećima (MSP) u prehrambenoj industriji, te lokalnim zajednicama i socio-ekonomskim akterima za ruralni razvoj.

Projekat takođe aktivno podržava unapređenje poslovnog okruženja pružanjem tehničke pomoći nadležnim organima u zemlji u osmišljavanju, upravljanju i praćenju finansijskih podsticaja za jačanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća i unapređenje međusektorske saradnje. Također stimulira poduzetničke inicijative, uključujući razvoj lokalnog digitalnog poduzetništva.

Osim toga, projekat podržava modernizaciju velikih lanaca vrijednosti u poljoprivredno-prehrambenoj industriji, ciljajući komercijalne poljoprivredno-prehrambene operacije kroz sistematske i integrirane mjere uz lanac snabdijevanja: proizvodnju, sakupljanje, preradu, marketing i prodaju. Osim toga, projekt ima za cilj unaprijediti diversifikaciju ruralnih ekonomskih aktivnosti s fokusom na male poljoprivrednike koji dominiraju ruralnom Bosnom i Hercegovinom, jačanjem njihove konkurentnosti, podržavanjem povećanja njihovih posjeda, preradom na farmi, promocijom kratkih lanaca vrijednosti i aktivnosti van farme, kao što su zanati i usluge u šumarstvu i poljoprivredi.

Jedan od glavnih alata za isporuku projektne pomoći je *Grant Fund Facility* (GFF), koji služi kao mehanizam za finansiranje projekta za efektivnu podršku korisnicima i postizanje postavljenih ciljeva

5.1.4 EU4 Business Recovery - Pomoć poduzetnicima u borbi protiv posljedica izazvanih pandemijom

Ovaj projekt ima za cilj smanjenje utjecaja pandemije COVID-19 na poljoprivredna i turistička poduzeća, mikro, mala i srednja poduzeća (MMSP) u sektoru metala, drvoprerade i tekstila/odjeće/obuće, kao i na preduzetnike i poljoprivrednike. Projekt osigurava kontinuitet poslovanja kako bi se očuvala postojeća radna mjesta i na taj način smanjile negativne društvene posljedice kao što su nezaposlenost, siromaštvo ili migracije.

Uz finansijsku podršku Evropske unije i Ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj SR Njemačke, projekat zajednički implementiraju GIZ, i ILO i UNDP⁷. Ukupno trajanje projekta je od 2021. do 2023. godine. Komplementaran je zajedničkom projektu EU4Business, projektu koji je u toku i koji je već pokazao brojne rezultate.

EU4BusinessRecovery pruža tehničku i finansijsku podršku. Ukupno, 10 miliona EUR je dostupno za podršku MMSP, poljoprivrednicima i preduzetnicima, sa fokusom na žene, mlade i osobe koje pripadaju ranjivim grupama (npr. manjine).

Očekuje se da će projekt EU4BusinessRecovery podržati najmanje 150 kompanija da oporave svoje poslovne aktivnosti i zadrže više od 1.000 radnih mjesta. Očekuje se da će projekt pomoći u stvaranju najmanje 100 inovativnih start-up-ova.

⁷ Razvojni program Ujedinjenih nacija - UNDP

5.1.5 Pomoć iz Instrumenta tehničke pomoći Evropske komisije - TAIEX

Tehnička pomoć Evropske komisije i instrument za razmjenu informacija (*Technical Assistance and Information Exchange* – TAIEX) je tehnička pomoć koja je dostupna u okviru Generalnog direktorata za susjedstvo i pregovaranje proširenja u okviru Evropske komisije (DG NEAR). Cilj TAIEX instrumenta je da novim članicama EU-a, zemljama u procesu pristupanja, zemljama kandidatima i zemljama Zapadnog Balkana pruži kratkoročnu tehničku pomoć u skladu sa općim ciljevima politika Evropske komisije u polju približavanja, transpozicije i uvođenja EU legislative.

U izvještajnom periodu nije bilo zahtjeva iz sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini za korištenje TAIEX instrumenta pomoći.

Po pozivu Ureda TAIEX-a u Briselu, od 18. i 19. maja 2021. održana je online radionica na temu „Radionica o održivosti prehrambenih sistema” na kojoj je učestvovalo 13 predstavnika iz institucija u Bosni i Hercegovini i to: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine, Direkcija za evropske integracije, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva te Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske.

5.1.6 Pomoć iz inicijative Evropske komisije „Bolje obuke za sigurniju hranu“ - BTSF

Isto tako, Bosna i Hercegovina je, uz druge države, korisnik inicijative (projekta) EK: Bolje obuke za sigurniju hranu (Better Training for Safer Food - BTSF) koja ima za cilj organizaciju i razvoj strategije obuke u EU u cilju:

- 1) Obezbjedivanja i održavanja visokog nivoa zaštite potrošača i zdravlja životinja, dobrobiti životinja i zdravlja bilja;
- 2) Promoviranje harmoniziranog pristupa funkcioniranju sistema EU i nacionalnih kontrola;
- 3) Stvaranje ravnopravnog nivoa za sve prehrambene kompanije;
- 4) Unapređenje trgovine sigurnom hranom;
- 5) Osiguranje pravedne trgovine sa trećim zemljama, a posebno sa zemljama u razvoju.

BTSF događaji u kojima su učestvovali predstavnici Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine i Kancelarije za veterinarstvo BiH prikazani su u Prilogu 9.1.

5.1.7 Evropska agencija za sigurnost hrane (EFSA) i Agencija za sigurnost hrane BiH

U izvještajnom razdoblju potpisan je Aneks ugovora o međusobnoj saradnji između Evropske agencije za sigurnost hrane (EFSA) i Agencije za sigurnost hrane BiH, te je isti produžen do 30.04.2022. godine. U skladu s ugovorim odredbama, stručnjaci iz Bosne i Hercegovine redovno su učestvovali u radu i na sastancima radnih tijela EFSA-e kao što su: Savjetodavno vijeće, Mreža kontakt tačaka, naučne mreže iz područja pesticida, kontaminanata, genetski modifikovanih organizama, zdravlja i dobrobiti životinja, ostataka veterinarskih lijekova, antimikrobne rezistencije i komunikacije rizika. Agencija za sigurnost hrane je, kao kontakt tačka EFSA-e u izvještajnom razdoblju koordinirala unos podataka iz BiH o ostacima pesticida, ostacima veterinarsko-medicinskih proizvoda, zoonozama, epidemijama uzrokovanim hranom

i BSE/TSE za 2020. godinu u EFSA DCF. Agencija je također podržala aktivnosti na provođenju informativne kampanje EFSA-e „Zaustavite afričku svinjsku kugu“ u BiH.

5.2 Međunarodna organizacija za hranu i poljoprivredu pri Ujedinjenim nacijama - FAO

Kao organizacija u okviru UN-a, Međunarodna organizacija za hranu i poljoprivredu - FAO (*Food and Agriculture Organisation of the United Nation - UN FAO*) ima strateški pristup koji se bazira na Milenijumskim razvojnim ciljevima (SDG), zatim na Okvirnom programu za period 2010-2019., te na FAO programskom okviru za BiH 2018-2021. (*Country programming framework for Bosnia and Herzegovina - CPF*).

Dva strateška cilja ovoga okvira su:

1. Jačanje konkurentnosti malih porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, lanaca vrijednosti i razvoj ruralnih životnih uvjeta za žene i muškarce kroz poboljšanu sigurnost hrane, fitosanitarne, veterinarske i institucionalne sisteme; i
2. Održivo upravljanje prirodnim resursima i prilagođavanje i ublažavanje klimatskih promjena.

U skladu sa navedenim ciljevima, eksperti FAO učestvuju u realizaciji projekata iz sredstava FAO TCP instrumenta (*Technical Cooperation Programme*) ili iz sredstava drugih donatora.

Tokom 2021. godine završena je implementacija projekta: „Smanjenje rizika od katastrofa za održivi razvoj“ i nastavljena implementacija projekta: „Jačanje kapaciteta privatnog i javnog sektora u prioritetnim lancima vrijednosti“.

5.2.1 FAO Opća komisija za ribarstvo Mediterana – GFCM

FAO Opću komisiju za ribarstvo Mediterana (Komisija) - (*FAO General Fisheries Commission for the Mediterranean - FAO GFCM*) čine 23 zemlje članice, zajedno sa Evropskom unijom. Ciljevi GFCM-a su promoviranje razvoja, očuvanje, racionalno upravljanje i najbolje korištenje vodnih resursa, kao i održivi razvoj akvakulture na Mediteranu, Crnom moru i povezanim vodama.

GFCM je instrument za koordiniranje napora zemalja članica za efikasno upravljanje ribolovom na regionalnom nivou u skladu sa Kodeksom o odgovornom ribarstvu (*Code of Conduct for Responsible Fisheries - CCRF*) i donosi obavezujuće preporuke za očuvanje i upravljanje ribarstvom i igra ključnu ulogu u upravljanju ribolovom u regiji.

Bosna i Hercegovina je u 2016. godini postala neugovorna članica Komisije i koristi tehničku podršku ovog tijela u procesu usklađivanja zakonodavstva u oblasti akvakulture i morskog ribarstva sa Zajedničkom ribarskom politikom EU-a, kao i sa odredbama i odlukama GFCM-a.

5.3 Razvojni program Ujedinjenih nacija - UNDP

Aktivnosti Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP BiH) bazirane su na Okviru razvojne pomoći Ujedinjenih nacija u BiH koje je usvojilo Vijeće ministara BiH i na Ciljevima održivog razvoja (*Sustainable Development Goals - SDG*). Kroz svoje djelovanje UNDP BiH sufinansira i implementira programe i projekte u više sektora uključujući i sektore poljoprivrede, prehrambene industrije te ruralnog razvoja i na taj način doprinosi unapređenju životnog standarda građana BiH.

Tokom 2021. godine UNDP je vršio implementaciju sljedećih projekata koji doprinose razvoju poljoprivrednog i prehrambenog sektora u BiH koji su opisani u odjeljcima 5.1.2 i 5.1.3. i 5.1.4. ovog Izvještaja i to: Implementacija prve komponente programa EU4AGRI iz IPA 2018, EU4Business iz IPA 2016 i EU4 Business Recovery.

5.4 Republika Češka/CzDA

U fokusu „Strategije razvojne saradnje Republike Češke 2018-2030“ je ispunjavanje odabranih tematskih prioriteta u razvojnoj i humanitarnoj oblasti koji odgovaraju ključnim ciljevima održivog razvoja UN-a (*Sustainable Development Goals* - SDGs). Bosna i Hercegovina je prioritetni partner razvojne pomoći Republike Češke u periodu 2018-2023.

Jedan od odabranih tematskih prioriteta za finansiranje je poljoprivreda i ruralni razvoj, gdje će Češka razvojna pomoć doprinijeti eliminaciji gladi, poboljšanju ishrane i podršci ruralnom razvoju s naglaskom na izgradnju održive, ekološki prihvatljive i profitabilne poljoprivredne proizvodnje. Istovremeno će ova pomoć doprinijeti zaštiti biološke raznolikosti i ekosistema, posebno u obnovi tla i šuma, te sprečavanju degradacije tla i dezertifikacije.

I u 2021. godini nastavljeno je sa implementacijom projekta „Unapređenje sistema sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini u okviru razvojne saradnje između Republike Češke i Bosne i Hercegovine“. Korisnici su Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine, Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije Bosne i Hercegovine, Vlada Brčko distrikta BiH – Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, Federalna uprava za inspeksijske poslove Federacije Bosne i Hercegovine, Republička uprava za inspeksijske poslove Republike Srpske i Inspektorat Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Pružatelj tehničke pomoći u okviru Češke razvojne pomoći je *Centralni institut za nadzor i kontrolu u poljoprivredi* Brno i *Državni veterinarski institut* Prag.

5.5 Republika Italija

Kancelarija Italijanske agencije za razvojnu saradnju (AICS) u Sarajevu doprinosi inkluzivnom i održivom rastu zemlje i njenom putu ka evropskim integracijama. Prioritetne oblasti intervencije AICS-a u Bosni i Hercegovini su okoliš i lokalni razvoj, poljoprivreda i sigurnost hrane, civilna zaštita, obrazovanje i ljudska prava.

AICS u Bosni i Hercegovini podržava fitosanitarni sistem u pravcu usklađivanja i primjene mjera politike u fitosanitarnom sektoru, sa fokusom na oblast zdravlja bilja, sredstava za zaštitu zdravlja bilja i kontrole sigurnosti hrane. Aktivnosti koje se sprovode u okviru inicijative „Nove aktivnosti za podršku fitosanitarnom sektoru u Bosni i Hercegovini u cilju usklađivanja sa standardima EU-a“ (PHYTO-BiH) imaju za cilj konsolidaciju tehničkih, specijalističkih i organizacijskih sposobnosti institucija BiH odgovornih za fitosanitarnu analizu kroz podršku u procesu akreditacije laboratorijskih metoda, prilagođavanje i snabdijevanje laboratorijskom opremom i razvoj kapaciteta laboratorijskog osoblja.

PHYTO-BiH, sa dodijeljenim sredstvima u iznosu od 1.198.400 EUR, se implementira u periodu od od juna 2019. do maja 2022. godine (36 mjeseci).

Projekt „Održivi ekonomski razvoj i zaštita okoliša u područjima s prirodnim ograničenjima u Bosni i Hercegovini (ANC BiH)“ počeo je sa aktivnostima u 2021.godini Ova inicijativa

predstavlja nastavak sinhronizovanih napora Vlade Republike Italije, AICS-a i drugih Italijanskih institucija i međunarodnih agencija da daju podršku poljoprivrednom sektoru, prehrambenoj bezbjednosti i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini kroz sprovođenje koordinisanih aktivnosti na cijeloj teritoriji zemlje, u skladu sa procesom integracija u Evropsku Uniju (EU) i potrebnim standardima. Implementator projekta je Međunarodni centar za napredne Mediteranske agronomske studije - Mediteranski agronomski institut u Bariju (CIHEAM Bari).

Predviđeno trajanje implementacije projekta je 36 mjeseci (maj 2021. - april 2024. godina), u okviru planiranog budžeta od 2.400.000 EUR.

6 Regionalne inicijative

6.1 Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj zemalja Jugoistočne Evrope - SWG RRD

Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj zemalja Jugoistočne Evrope (*Regional Rural Development Standing Working Group in South Eastern Europe – SWG RRD*) je regionalna međunarodna međuvladina organizacija koju čine institucije nadležne za poljoprivredu u zemljama i teritorijama Jugoistočne Evrope i predstavlja važan regionalni institucionalni okvir za saradnju u oblasti politike poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Glavni cilj kojem teže članovi SWG-a je osigurati efektivnu saradnju između ministarstava poljoprivrede i drugih aktera u području poljoprivrede i ruralnog razvoja i podržati integraciju u EU.

U navedenoj organizaciji Bosnu i Hercegovinu predstavljaju Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, odnosno imenovani delegati i relevantni službenici ovih institucija kao i ministri koji predstavljaju odgovarajuće institucije na ministarskim konferencijama.

Implementacija inicijativa i ciljeva u 2021. godini je bazirana na Strateškoj perspektivi SWG-a za period 2021-2025. (*SWG Strategic outlook 2021-2025*) koji se fokusira na regionalnu saradnju, nacionalnu multisektoralnu koordinaciju politika i razvoj zasnovan na lokalnoj zajednici.

Opšti cilj je: Pojednostavljen i efikasan proces pristupanja EU za zemlje kandidate i potencijalne kandidate i sljedećim specifičnim ciljevima:

SP 1: Dalje unapređenje procesa regionalne saradnje kao podsticaja EU integracijama;

SP 2: Omogućavanje inkluzivne i efikasne regionalne politike i transfer znanja;

SP 3: Poboljšanje razvoja i konkurentnost poljoprivrede i ruralnih područja i

SP 4: Ekološke inovacije ka održivom ruralnom razvoju.

Radi realizacije ciljeva, SWG će raditi sa zemljama članicama, kako bi se podržalo u njihovim naporima da promovišu razvoj, međunarodnim partnerima, radi traženja efikasnih rješenja za evoluirajuća regionalna pitanja i izazove kao i sa lokalnim akterima iz prekograničnih regiona radi podrške ruralnog i socio-ekonomskog razvoja.

Tokom 2021. godine SWG RRD je, u saradnji sa razvojnim partnerima (GIZ, BMEL, WECC, JRC - Evropska komisija i CEI), nastavio implementaciju postojećih projekata te je započeta implementacija novih.

- „Podrška privrednoj diverzifikaciji ruralnih područja u Jugoistočnoj Evropi“ (SEDRA), 2018-2021. - GIZ;
- „Komparativna analiza poljoprivrednih sektora i ruralnih područja u pretpristupnim zemljama: razvoj poljoprivredne politike, stanje poljoprivredno-prehrambenog sektora i gospodarski kontekst“, Wageningen Economic Research (WECC) i SWG 2021-2022.
- „Diverzifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima Jugoistočne Evrope: Podrška investiranju u lanac vrijednosti i jačanje kapaciteta, 2019-2020.(produžen) GIZ;
- “Olakšavanje razmjene putem savjeta o usklađenim propisima o vinu u svim zemljama Zapadnog Balkana”, 2018-2021., kojeg finansira Federalno ministarstvo prehrane i poljoprivrede Savezne Republike Njemačke (BMEL);

U okviru projekta „Dijalog o poljoprivrednim politikama Njemačka – zapadni Balkan“ (*Agricultural Policy Dialogue Germany – Western Balkans* - BMEL), tokom 2021.godine održani su početni sastanci: Regionalnih stručnih savjetodavnih radnih grupa (*Regional Expert Advisory Working Group - REAWG*) za Sisteme poljoprivrednog znanja i inovacija (AKIS), za organsku proizvodnju i upravljanje zemljištem itd.

U 2021.godini održana je i treća IPARD implementaciona radionica koju je organizovao SWG u saradnji sa DG AGRI (DG za poljoprivredu i ruralni razvoj Evropske komisije), a uz GIZ podršku.

Značajno je naglasiti da je SWG prepoznat od strane Evropske komisije kao relevantan sagovornik i partner kod implementacije aktivnosti iz Zelene agende za zapadni Balkan - stub: Održiva poljoprivreda.

7 Kreditori

7.1 Svjetska banka

Strategija partnerstva za Bosnu i Hercegovinu za period 2016-2020. (*International Development Association and International Finance Corporation Country Partnership Strategy for Bosnia and Herzegovina for the Period 2016–2020*) je još na aktuelna i predstavlja osnov za analizu, savjete i finansiranje u cilju ubrzanja provedbe reformi dizajniranih za obnovu ekonomskog rasta.

Kroz strateški okvir Grupacija Svjetske banke će podržati reforme u BiH u tri oblasti:

- 1) Povećanje efikasnosti i efektivnosti javnog sektora;
- 2) Stvaranje uvjeta za ubrzan razvoj privatnog sektora; i
- 3) Izgradnja otpornosti na prirodne katastrofe.

Tokom 2021.godine, predstavnici nadležnih institucija Bosne i Hercegovine su, sa timom predstavnika Svjetske banke pripremali projektni dokument (*Project Appraisal Document – PAD*) za „Projekt unapređenja otpornosti i konkurentnosti sektora poljoprivrede“.

Cilj ovog projekta je povećanje otpornosti poljoprivrednog sektora na ekonomske, klimatske i druge promjene i unapređenje konkurentnosti pristupanju tržištu EU-a, uz bolji kvalitet i sigurnost hrane. Provođenje ovog projekta ranije su podržale vlade Republike Srpske i Federacije BiH, a vrijednost kredita okvirno iznosi oko 73 miliona USD.

7.2 Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede – IFAD

IFAD-ova (*International Fund for Agricultural Development*) strategija pod nazivom Bosna i Hercegovina – Strateški program prilika zasnovan na rezultatima (*Bosnia and Herzegovina Result Based – Country Strategic Opportunities' programme - RB-COSOP*) odobrena je 2013. godine, za period od šest godina, te je njeno trajanje u 2018. godini produženo do 2021. godine.

Sveobuhvatni razvojni cilj COSOP-a je omogućiti siromašnim ljudima na selu da kroz kreditna sredstva unaprijede proizvodnju hrane i ostvare prihode. Također, projektnim aktivnostima se podržavaju nekomercijalni i komercijalni poljoprivrednici i poljoprivredna preduzeća.

Razvojna orijentacija COSOP ima tri strateška cilja:

1. Organizacije poljoprivrednika (OP) i njihove krovne organizacije su efektivne u pružanju podrške poljoprivrednicima u njihovom prijelazu iz nekomercijalne na komercijalnu poljoprivredu;
2. Klasteri malih poljoprivrednika, OP-a i malih i srednjih preduzeća (MSP) su u mogućnosti pristupiti tehnološkoj inovaciji, poslovnom razvoju i finansijskim uslugama kako bi postigli dugoročnu konkurentnost; i
3. Pristup malih poljoprivrednika i preduzetnika tržištima izvan farme poboljšan je kroz izgrađenu javnu i kolektivnu tržišnu infrastrukturu.

Uz to, rodna (*gender*) ravnopravnost među polovima i okolišna održivost se prate kao dva važna međusobno povezana pitanja. IFAD projekti se implementiraju preko dvije entitetske projektne implementacijske jedinice i to : PCU u Sarajevu i APCU u Banjoj Luci.

Program razvoja ruralne konkurentnosti (*The Rural Competitiveness Development Programme - RCDP*) je sedmi projekt IFAD-a koji je započeo krajem 2017. godine. Realizacija projekta će se odvijati do 2022. godine. Datum zatvaranja tog prvog ciklusa je 30. septembra 2022. godine. Prvobitno zacrtani drugi ciklus od pet godina trajanja (2020-2025) je otkazan zbog izlaska izvan vremenskog okvira. Glavni cilj Projekta je „doprinijeti održivom smanjenju siromaštva na selu u Bosni i Hercegovini“. Razvojni cilj Projekta je „omogućiti malim poljoprivrednicima uključivanje u razvoj perspektivnih pod-sektora voća, povrća i šumskih plodova u cilju poboljšanja njihovog socijalnog i ekonomskog položaja, kao i ostalih siromašnih skupina iz ruralnih područja”.

Projekt razvoja poljoprivrede i ruralnog preduzetništva (*Rural Enterprise and Agricultural Development Project – READP*) je osmi IFAD projekat u BiH, a finansijski sporazum s Međunarodnim fondom za poljoprivredni razvoj (IFAD) je ratificiran u 2021. godini.

Projekat ima za cilj da doprinese ruralnom ekonomskom razvoju i smanjenju siromaštva kroz poboljšanje životnih uslova, generisanje prihoda i povećanje životnog standarda ciljnih domaćinstava kroz njihovo angažovanje u profitabilnim agrobiznisima i mogućnostima zapošljavanja. Aktivnosti projekta se fokusiraju na poboljšanje ekonomskih mogućnosti i

integraciju malih vlasnika u lancima vrijednosti kroz tri pod-komponente koje se međusobno jačaju:

- razvoj i implementacija poslovnih planova u korist siromašnih zasnovanih na pristupu 4P;
- razvoj organizacija poljoprivrednika putem savjetodavnih usluga i finansijske podrške;
- razvoj potrebne infrastrukture za podršku poslovnim planovima za siromašne.

8 Zapažanja i preporuke

Preporuka za donatore koji djeluju u Bosni i Hercegovini uglavnom ostaje kao i prethodnih godina. Fokus aktivnosti u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja trebao bi biti usmjeren prije svega, na pomoć u ispunjavanju prioriteta koji su definirani strateškim dokumentima u ovoj oblasti (kako je naprijed navedeno) kao i prioriteta i preporuka Evropske komisije, a sve u kontekstu ispunjavanja obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Bosne i Hercegovine i Evropske unije. Ovdje se prije svega misli na realizaciju preporuka iz Mišljenja Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji i Analitičkog izvještaja u dijelu koji se odnosi na područja poljoprivrede, sigurnosti hrane i ribarstva⁸.

Kao i do sada planirane aktivnosti trebaju se razmijeniti i dogovoriti u saradnji sa nadležnim institucijama na svim nivoima vlasti. Dodatno, aktivnosti trebaju biti usmjerene na ublažavanje posljedice uzrokovanih pandemijom COVID 19, što su pojedini donatori i radili u toku 2021. godine. Isto tako, preporuka za donatore je da se u narednom periodu planiraju aktivnosti koje bi bile usmjerene na ublažavanje posljedica Ukrajinske krize na sektor poljoprivrede i sigurno snabdijevanje hranom stanovništva u Bosni i Hercegovini.

Imajući u vidu da je Akcionim planom za provedbu Sofijske deklaracije o zelenoj agendi za Zapadni Balkan 2021-2030. godina jedan od pet stubova – održiva poljoprivreda, preporuka je komplementarna podrška nadležnim institucijama u BiH u realizaciji izuzetno ambiciozno postavljenih ciljeva Zelene agende za Zapadni Balkan.

8.1 Zapažanja

Nakon usvajanja Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument, tokom 2018. godine je otvorena mogućnost programiranja za oblast poljoprivrede čime je izmijenjen nepovoljan trend gubljenja pretpristupnih sredstava namijenjenih poljoprivredi i razvoju ruralnih područja, koji je trajao od početka IPA II paketa, tj. od 2014. godine, praktično od same uspostave fonda.

Obzirom da je postojeći strateški dokument istekao pristupilo se pripremi novog instrumenta politike za sektor poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH za period 2022-2027.

Zbog veoma zahtjevnih obaveza koje čekaju poljoprivredu tokom cijelog pretpristupnog perioda naredni koraci u koordinaciji donatorske podrške sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja trebaju biti usmjereni i u pravcu unapređenja administrativnih kapaciteta i jačanju ljudskih resursa radi što bolje pripremljenosti postepenog usklađivanja propisa sa propisima EU-a i ustanovljenim procedurama Zajedničke poljoprivredne politike Evropske unije (ZPP), uključujući i iznalazjenje modela IPARD implementacijske strukture i njene uspostave kako bi

⁸ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-bosnia-and-herzegovina-analytical-report.pdf>

sredstva iz narednog IPA III programa u periodu 2021-2027. godine bila dostupna sektoru poljoprivrede i razvoju ruralnih područja. Ovo je veoma važno naglasiti jer je izostanak korištenja IPARD sredstava iz Instrumenta za pretpristupnu pomoć Evropske unije u sektoru poljoprivrede već ostavio vidljiv trag u pretpristupnom periodu u dijelu napretka usklađivanja propisa sa propisima EU-a i ustanovljenim procedurama. Zbog izostanka tehničke pomoći, nedovoljno su izgrađeni institucionalni kapaciteti u poljoprivrednom sektoru na svim nivoima vlasti u BiH, a pored otežane mogućnosti za praćenje promjena u zakonodavstvu EU-a, bez tehničke podrške gubi se i mreža saradnje, kako sa zemljama EU, tako i zemljama iz regije koje ubrzanom tempom preuzimaju propise i uspostavljaju potrebne strukture u jednoj od najzahtjevnijih oblasti evropskog zakonodavstva.

Primjenom mjera Zajedničke poljoprivredne politike u zemljama EU-a naročita pažnja se poklanja obnovi i razvoju ruralnih područja, očuvanju kulturnog blaga i tradicionalnih vrijednosti. Značajna sredstva se izdvajaju za podrške ruralnom razvoju, uključujući podršku razvoja seoskog turizma, obnovu tradicionalnih zanata, poboljšanje infrastrukture, kao i promociju autohtonih poljoprivrednih proizvoda. Neispunjavanje uvjeta za korištenje tehničke pomoći Evropske unije u sektoru poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda za posledicu ima pad konkurentnosti poljoprivrednog sektora, te otežan izvoz poljoprivrednih proizvoda.

8.2 Preporuke

Kao i prethodne godine, opšti cilj ka kome BiH treba da usmjeri svoje napore u budućem periodu je: poboljšanje održivosti i konkurentnost sektora poljoprivrede, ruralnog razvoja (i ribarstva) u BiH u svjetlu procesa pristupanja EU.

To se treba postići postepenim usvajanjem i provedbom institucionalnih, pravnih, upravnih, administrativnih i ekonomskih reformi potrebnih za izgradnju ovog sektora, kako bi on bio sposoban za nadmetanje s tržišnim snagama na domaćem i EU tržištu.

Isto tako, iz iskustva sa pandemijom se može zaključiti da je agroindustrija jedina grana koja se pokazala održivom i na koju BiH treba gledati kao potencijalni generator rasta u budućnosti. U tom smislu, izazovi i šanse u predstojećem periodu su:

- Osiguranje otvorenih tržišta i nesmetanih trgovinskih tokova,
- Dostizanje potrebnog nivoa standarda kvaliteta i bezbjednosti hrane za nesmetanu trgovinu poljoprivrednim proizvodima i izvoz svih roba životinjskog porijekla na tržište Evropske unije;
- Poboljšanje i jačanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prehrambene proizvodnje
- Podrška dugoročnim modelima poslovanja kako bi se domaća sirovina u prerađivačkim kapacitetima pretvorila u proizvode dodane vrijednosti koji će donositi bolju zaradu u globalnoj trgovini,
- Kreiranje i usvajanje politika kojim se omogućava da lanci vrijednosti hrane postanu više transparentni,
- Preuzimanja pravne tekovine Evropske unije u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, veterinarstva, bezbjednosti hrane i zaštite zdravlja bilja, nakon izrade i usvajanja cjelovitog Programa usvajanja EU *acquis*-a za Bosnu i Hercegovinu (NPAA),
- Unapređenje regulatornog okruženja za organsku proizvodnju za razvoj i jačanje organske proizvodnje,

- Izraditi i usvojiti propise i mjere za uvođenje tržišnih standarda kvaliteta u skladu sa evropskim i OECD standardima (tržišni standardi za voće i povrće, žitarice, meso i mlijeko) odnosno sa standardima organizacije zajedničkog tržišta EU;
- Uskladiti sisteme službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola sa pravilima EU i jačanje institucionalnih i administrativne kapacitete, posebno kapacitete fitosanitarnih inspektora za službene kontrole unutrašnjeg tržišta;
- Ubrzati pripreme za referentne laboratorije u zemlji.

9 Prilozi

9.1 Prilog 1.

Kroz inicijativu Evropske komisije „**Bolja obuka za sigurniju hranu**“ (*Better Training for Safer Food - BTSF*), tokom 2021.godine, predstavnici institucija Bosne i Hercegovine su učestvovali na sljedećim online obukama po različitim temama i to:

Sigurnost hrane i veterinarska oblast

- a. Obuka o reviziji opštih higijenskih zahtjeva i kontrolnih procedura zasnovanih na principima HACCP-a koje su razvili subjekti u poslovanju s hranom, 22. - 26. novembra 2021.;
- b. Pravilnik o službenoj kontroli, 07.-10. decembar 2021.;
- c. Dobrobit životinja u peradi, 13 - 15.oktobar 2021. i 29. novembar - 01. decembar 2021.;
- d. Higijena hrane i kontrola proizvoda ribarstva i živih školjkaša, 08.septembar 2021.;
- e. Pripravnost i upravljanje epidemijama koje se prenose putem hrane 14.-17.septembar 2021., 05.- 08.oktobar 2021. i 09-12. novembar 2021.;
- f. Antimikrobna rezistencija 13.- 17.septembar 2021. i 25.- 29.oktobar 2021.;
- g. Higijena hrane i odredbe o fleksibilnosti u higijenskom paketu 20-24. septembar 2021., 18.- 22. oktobar 2021.i 07.-10.decembar 2021.;
- h. EU pravila o mikrobioloskim kriterijima, monitoringu i kontroli zoonoza i zoonotskih agensa 27.-30. septembar.2021., 11.-14. oktobar 2021.,15.-18.novembar 2021. i 07.-10.decembar 2021.;
- i. Kontaminanti: Uredbe i smjernice EU 04.-08. oktobar 2021.;
- j. Kontrola oznaka geografskog porijekla u sektoru jakih alkoholnih pića 11.-15. oktobar 2021. i 15.-19.novembar 2021.;
- k. Podrška aktivnom učešću u aktivnostima Codex-a za zemlje članice CCEURO 29.novembar - 03.decembar 2021.;
- l. Kontrola oznaka porijekla, geografskog porijekla i oznaka zajamčeno tradicionalnih specijaliteta za poljoprivredne proizvode i hranu 29.novembar - 03.decembar 2021.

9.2 Prilog 2.

LISTA PROJEKATA U OBLASTI POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA U BOSNI I HERCEGOVINI U 2021. GODINI

	Naziv projekta	Finansiranje - sufinansiranje	Period	Vrijednost (EUR)
1.	Program razvoja ruralne konkurentnosti (RCDP)	IFAD, kredit	2015-2022.	54.290.000
2.	Projekt razvoja poljoprivrede i ruralnog preduzetništva (READP) Kredit: 11.787.000 EUR	IFAD kredit/ent./opšt./ privatni kapital	2018-2026	31.755.300
3.	Podrška Evropske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini IPA 2018 – EU4AGRI	EU	2020-2024	20.000.000
4.	Konkurentnost i inovacije: Lokalne razvojne strategije IPA 2016 – EU4Business	EU/GIZ	2018-2022.	16.100.000
5.	EU4BusinessRecovery zajedno provode GIZ, ILO i UNDP	EU i Vlada SR Njemačke	2021-2023	13.700.000
6.	EU potpora za izgradnju kapaciteta i postupno usklađivanje <i>acquis</i> -a u veterinarskom sektoru Bosne i Hercegovine	EU - Twinning	2020-2024	3.000.000
7.	EU potpora za izgradnju kapaciteta i postupno usklađivanje EU <i>acquis</i> -a u Sektoru za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine	EU - Twinning	2020-2023	1.500.000
8.	EU potpora za izgradnju kapaciteta i postupno usklađivanje EU <i>acquis</i> -a u Fitosanitarnom sektoru Bosne i Hercegovine	EU - Twinning	2020-2024	1.500.000
9.	Održivi ekonomski razvoj i zaštita okoliša u područjima s prirodnim ograničenjima u Bosni i Hercegovini (ANC BiH)	Italija /AICS	2021-2024	2.400.000
10.	Unapređenje sistema sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini sa komponentama: - Podrška uspostavi funkcionalnog sistema kontrole pesticida i đubriva, te integralne zaštite bilja - Podrška uspostavi sistema službenog uzorkovanja za salmonelu - Podrška uspostavi pilot sistema za kontrolu aditiva u hrani	R. Češka/CzDA	2018-2022.	2.000.000
11.	Nove aktivnosti za podršku fitosanitarnom sektoru u Bosni i Hercegovini u cilju usklađivanja sa standardima EU-a“ (PHYTO-BiH)	Italija/CIHEAM Bari	2019-2022.	1.198.400
12.	Smanjenje rizika od katastrofa za održivi razvoj	FAO	2019-2021	173.000
13.	Jačanje kapaciteta privatnog i javnog sektora u prioritetnim lancima vrijednosti	FAO	2019-20221	139.400